

Kajjitōk an Aolep Armej Leļok Melele

Kamiti eo ej Rōjañ Ajej in Mennin Jibañ ilo Oregon¹ (ORAAC) ej rōjañe Opeij eo an Ājmour ilo Oregon (OHA) kōn an kōmman melele in kajinet emōj kōkkāäl ikijen kōjparok ilo iien kauwōtata. Ñe eloñ armej rej aikuj jibañ in taktō ilo juon wōt iien, emaroñ jabwe bet in kiki ilo aujpitōl, kein jerbal, ak rijerbal ro ñan aer lale aolep. Mennin emaroñ waļok ilo iien idiñ āinwōt jorrāān eo eaar jelōte aolepān laļ in ak ilo iien ewōr juon jorrāān jān mejatoto. Kamiti in ej etale wāween an kōmman kelet ilo Oregon ilo iien idiñ. Kumi eo an ORAAC enaaj rōjañ kōn wāween an aujpitōl im jikin ājmour ko lale rinañinmej ro ilo iien idiñ kein.

Kamiti in ekōnaan jeļā ta ko īomnak an armej ro ilo Oregon kōn kelet kein rej īomnak kaki. Jouj im etale peba in ñan bōk melele !aplōk kōn ekāālel kein. Emōj karōke kobban peba in āinwōt laajrak:

Mōttan I: Melele ko Moktalok.....	2
Mōttan II: Mennin Aikuj eo ñan Lale Ajej in Mennin Jibañ Ejeja ñan Kōjparok Mour	4
Mōttan III: Waan Joñak in Wāween Kōtōbalbal in Elōñ Mennin Aikuj.....	22

Leļok Kōmelele jān Aolep Armej: Ñe emōj am etale peba in, jouj im kwaļok melele jān kwe. Elōñ wāween ñan leļok melele jān aolep armej:

- Kwōmaroñ leļok kōmelele eo an armej ilo jeje mae Māe 29, 2023 ilo am kōjerbal kein kajjitōk eo ilo Kajin [Iñlij](#) ak [Spanish](#). Emaroñ pukot kein kajjitōk ilo !aplōk an kajin ilo webjait eo an ORAAC.
- Kwōmaroñ leļok kōmelele jān kwe ilo email ñan OHA.ResourceAllocation@odhsoha.oregon.gov.
- Kwōmaroñ leļok kōmelele jān aolep armej ilo kōnono ilo kweļok eo an ORACC ilo Māe 23, 2023 jān 1:30-3:30 awa ilo raelep ak ilo kweļok ilo Juun 15 ak Juun 29. Kōnke ekadu iien leļok kōmelele, jouj im [kadeloñ etam moktalok](#) ñan leļok kamool jān aolep armej. Kwōmaroñ loe laajrakin kobban kweļok eo ilo Māe 23 ilo [webjait eo an ORAAC](#).

---

¹ Kamiti eo ej Rōjañ Ajej in Mennin Jibañ ilo Oregon:

<https://www.oregon.gov/oha/Pages/Resource-Allocation-Advisory-Committee.aspx>

- Ñan jabdewōt kajjítōk kōn leļok kamool jān aolep armej, jouj im kepaak OHA.ResourceAllocation@odhsoha.oregon.gov.
- Elaňñe kwōj aikuj jibañ in kadeloň etaŋ ñan leļok kamool jān aolep armej ilo kweļok eo ilo Māe 23 ak ñe kwōkōnaan kajjítōk mennin jibañ ñan am kobaļok ilo kweļok eo, jouj im kall ñe ejab email ae ḥok Kristen Darmody ilo iien eo wōt: 971-888-3358 (kōnono/text) ak kristen.c.darmody@oha.oregon.gov. Emālim an itōk aolep kall ko an ro repilo ak jaroňroň.

Mōttan I: Meļeļe ko Moktalōk

Joňan aikuj ñan lale ilo iien kauwōtatakakien ej kajiniet wāween leļok jibañ in ājmour ilo juon iien idiň ikijen public health elap ak jorrāān elap an ajeeded. Illo wāween kein, ekkā an oktag wāween leļok jibañ ñe ekkā an kōmadmōd. Meļeļe in kajiniet kōn wāween leļok jibañ ilo iien kauwōtata ej kwaļok wāween an juon jukjukinpād ak jikin ājmour aikuj kōmadmōd ilo iien ejabwe mennin jibañ. OHA eaar kaajeeded Kein Jerbal eo ñan Leļok Jibañ ilo lien Kauwōtata ilo Oregon² ñan leļok meļeļe in kajiniet ñan rijerbal ro ilo jikin ājmour ilo iien jorrāān eo kōn COVID-19 im eaar jelōte aolep laļ in. Kōn an waļok meļeļe in kamool im bebe eo ekāāl, im ñan an em̄manļok ad kapojak wāween ñe ewōr idiň jorrāān ilo jeklaj, OHA ej etale im kōkāāle kobban meļeļe in kajiniet eo ilo iien in.

Jerbal eo an ORAAC ñan rōjaňe kōn meļeļe ekāāl ñan meļeļe in kajiniet eo an Oregon ikijen wōn ro renaaj bōke mennin jibañ ejeja ñan kōjparok an armej jān mej ilo iien ejabwe ñan aolep armej ro rej aikuj. Kōtōpar in wāween kōtōbalbal eo an Oregon ñan ajej mennin jibañ ej ñan kōjparok ājmour an aolep armej ro ilo jukjukinpād ilo Oregon im ñan kadikļok kalijekļok ko ikijen taktō im jerata ko rej waļok jān jeramōl. ORAAC ej lale an kaorōk kōjatdikdik im jerbal kapeel ilo jerbal eo an im ñan kōļapļok, im ejab kadikļok joňan, jān wāween emōj kōm̄manejoňan leļok jibañ ilo iien kauwōtata ñan kiiō.

Ilo iien jerbal eo an ORAAC, armej ro uwaan doulul eo rekkar loe ke meļeļe in kajiniet eo ikijen wāween leļok jibañ ilo iien kauwōtata aikuj kile:

---

² Kein Jerbal eo ñan Leļok Jibañ ilo lien Kauwōtata ilo Oregon:
<https://sharedsystems.dhsoha.state.or.us/DHSForms/Served/le4019c.pdf>

- Ejjełok wāween kōtōbalbal eo emālim ippān aolep ñan ajej mennin jibañ ñan lełok jibañ ilo iien kauwōtata; kaṃool eo enaaj aikuj ñan aolep kelet ko renaaj kōm̄man;
- Enaaj aikuj ñan an ikūt etale wāween kōtōbalbal eo emōj kelet, etale melele, katak im kōjejjet melele in kajinet eo; im
- Jikin ājmour ko rej aikuj kōm̄mane jerbal ippān doon im rej wōnmaanlıçk ippān jukjukinpād ro ełaptata aer jorrāān jān kalijeklök ikijen ājmour ñan kōm̄mane im kōjejjet melele in kajinet kōn wāween lełok jibañ ilo iien kauwōtata im wāween kōtōbalbal ko jet ñan kadiklök kalijeklök ikijen ājmour.

Melele in kajinet kōn wāween lełok jibañ ilo iien kauwōtata ej juon wōt mōttan jerbal ɬaplıçk im rej aikuj maanlıçk im ilo iien idiñ jorrāān eo kōn public health ñan kōjparok armej im kadiklök kalijeklök. Jerbal kein ɬaplıçk ekoba bōtab ejab jemlıçk wōt ñan:

- Pojak ñan idiñ iien;
- ɬaplıçk aer maroñ lełok jibañ in ājmour im aikuj ekkar ñan manit;
- Maroñ ñan bōke jibañ ej kōmālim an kajojo armej ro ewōr aer utamwe bōke joñan eo ekōñaan ñan aer make kōm̄mane aikuj ko e rim letak melele kōn aikuj im kōtōpar ko aer;
- Juon jikin jerbal an jikin ājmour oktak armej, im rej lełok kōmadmōd im jibañ;
- Leto letak melele ilo jukjukinpād, bukwōn, state im iloan state; im
- Kōtōpar eo ñan an rinañinmej bōke jibañ eo rej aikuj (bar etannin “pelane joñan jerbal”).

Juon mōttan eaorōk ilo joñan aikuj ilo lełok jibañ ilo iien kauwōtata jej bar jelā ej kaorōk kōlaajrak. Ilo wāween in, kaorōk kōlaajrak ej kōnono kōn mādmōdin kaorōk ñan lale rinañinmej eo(ro r)enaaj bōke mennin jibañ ñan kōjparok mour ko aer ilo iien ejabwe ñan aolep armej ro rej aikuji. Waan joñak, ilo iien jorrāān in COVID-19 eo ekkar jelōte aolepān lał in, elōñ state ko rekkar kōpooj mōttan kakien ko aer ñan lale wōn ro rej lełok kein jibañ in emmenono ñane ilo iien elōñlıçk rinañinmej jān kein

jibañ in emmenono ilo juon jikin. Peba in ej lale kaorōk kōlaajrak (bar etannin ajej kein jerbal) ilo juon idiñ jorrāān an public health. Kōm kōnaan bwe kwōn letok melele ñan jibañ kōm kalikkar juon bebe in jerbal ikijen ajej kein jibañ.

Mōttan II: Mennin Aikuj eo ñan Lale Ajej in Mennin Jibañ Ejeja ñan Kōjparok Mour

Emōj an ORAAC etale joñan mennin aikuj emaroñ kōjenołok aer kōjerbal, ak koba, ñan ajej mennin jibañ ejeja ñan kōjparok mour. Kamiti eo ekkar bebe kōn kamool im likjab ko an kajojo melele kein im lale ta eo remaroñ kōjerbal ilo an make lók ak kakobaba ãinwōt mōttan juon wāween kōtōbalbal eo elōñ mennin aikuj.

Ilo jekjen in, kōm ej kōmelele mennin aikuj eo jinoñ im wāween emōj kōnono ippān kamiti eo. Ilo jekjen eo juon, kōm ej kōmelele jilu kakobaba in mōttan mennin aikuj. Ilo iien ejjełok bar kelet ko jet rej kaorōk kōlaajrak im remaroñ kar kōjerbal, kōm ej lale ijin melele ekkar laptata aer kamiti eo kōnono kaki. Elaññe ewōr jabdewōt kelet ak wāween kōtōbalbal ko jet kwōj lōmṇak kōm aikuj lale, jouj im ba tok ñan kōm koba ilo am letok melele kōn ekāālel ko emōj amim kōlaajrak ilaļ.

Kaorōk Kōlaajrak Jibañ ilo lien Kauwōtata – mennin aikuj eo ñan lōmṇak:

1. Kakōlkōl jān taktō;
2. Lien ko ejjełok kalijekłok;
3. Joñan rijerbal eo ej jerbal ilo iien jorrāān;
4. Ewōr wāween elōñ ej kōlapłok an aikuj;
5. Aorōk eo kōn joñan dettan armej;³ im
6. Kein Jerbal eo ej Bwine Jete Mōttan ilo Ānbwin Ejorrāān im Kauwōtata (SOFA)/ SOFA eo emōj Jañiji (mSOFA).⁴

---

³ Jouj im kememej bwe eļap abñōñō ippān OHA ilo aer wōnmaanłok in kōjerbal wāween in. Lale likjab emōj kōlaajrak.

⁴ Eļap abñōñō ippān OHA ilo aer wōnmaanłok in kōjerbal wāween in. Lale likjab emōj kōlaajrak.

Kajojo wāween kein emōj kajojo aer kōmelele ilo peij ko tokālik.

1. Kakōlkōl jān Taktō

Wāween kōtōbalbal in ej lale etale eo an rijerbal ro an jikin taktō kōn joñan an rinañinmej eo maroñ mour jān jibañ in kōmadmōd im mour jān iien aer deloñ ilo aujpitōl ilo iien eo wōt. Jān ijin im ilok, kōm ej bar kōjerbal naan in ilo aujpitōl “maroñ mour.” Kōjerbal mennin aikuj in, rinañinmej ro elukkun ɻap aer maroñ mour ilo aujpitōl elaññe renaaj lelok mennin jibañ eo emōj kaorōk moktata, im rinañinmej ro elukkun dik aer maroñ mour jān aer pād aujpitōl renaaj kaorōk āliktata.

Kememej: Kamiti eo ekkar jab kōnono kōn aer kōjerbal mour ilo iien aetok, āinwōt joñan iien an rinañinmej naaj mour, āinwōt mennin aikuj ñan ajej mennin jibañ. Emōj an kar OHA kalikkar moktalok abñōñō ikijen kalijeklok ilo aer kōjerbal mennin aikuj in.⁵ Waan joñak, an wōr likjab ilo joñan aetok in armej mour ewōr ilo aolep kumi in armej,⁶ ekkā aer kwałok an ejjełok jimwe im kalijeklok ilo pedpedin jerbal ñan kumi in armej ro emōj kōjparok iumwin kakien.

Wāween kōtōbalbal

Kakōlkōl jān taktō renaaj loe jān rijerbal ro ilo jikin kaorōk kōlaajrak:

- Rijerbal ro rej lale jimwe ilo jikin kaorōk kōlaajrak renaaj lale joñan an rinañinmej eo maroñ mour ilo iien aer kadiwōj jān aujpitōl elaññe enaaj bōke mennin jibañ eo aikuj (*ejab* joñan aetok in rinañinmej ro naaj mour ālikin aer deloñ aujpitōl elaññe etōprak aer lelok jibañ in kōmadmōd);
- Katak kaminene im madmōd ñan loe kakōlkōl eo ekkar ñan melele jān taktō renaaj kōmman ñan kōlapłok an niknik ippān aolep rijerbal ro ilo jikin kaorōk kōlaajrak; im
- Kakōlkōl jān taktō enaaj ukōt aorōk eo an rinañinmej bōke mennin jibañ eo ej aikuj im ejeja elaññe elapłok ak joñan wōt 90 bōjjāān ($\geq 90\%$) in an maroñ

⁵ <https://sharedsystems.dhsowa.state.or.us/DHSForms/Served/le3513.pdf>

⁶ GBD US ro rej Lelok Kuñaer in Lale Likjab ko ikijen Taktō. Joñan aetok in armej mour ekkar ñan bukwōn, riia armej, im kumi in armej ilo USA, 00-19: juon etale in jerbal kōn likjab ko ikijen taktō. *Lancet.* 2002 [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(22\)00876-5](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(22)00876-5)

mour ilo an deloñ aujpitōl ak ediklōk ak joñan wōt 10 bōjjāān ($\leq 10\%$) in an maroñ mour ñe aer deloñ aujpitōl elaññe relełok mennin jibañ ñane.

Ilo an jerbal mennin aikuj in, ejjełok armej eban jab koba, im renaaj likūt rinañinmej ro ilo juon iaan elōñ “kumi in kaorōk mennin jibañ” ekkar ñan kakōlkōl eo jān taktō kōn an rinañinmej eo maroñ mour ilo iien enaaj diwōj jān aujpitōl.

Ñan waan joñak:

- Kumi 1 an Aorōk: rinañinmej eo eļapłok ak joñan wōt 90% in an maroñ mour ñan kadiwōj jān aujpitōl elaññe renaaj lełok mennin jibañ
- Kumi 2 an Aaorōk: rinañinmej eo ewōr 11-89% in an maroñ mour ñan kadiwōj jān aujpitōl elaññe renaaj lełok mennin jibañ
- Kumi 3 an Aorōk: rinañinmej eo ediklōk jān ak joñan wōt 10% in an maroñ mour ñan kadiwōj jān aujpitōl elaññe renaaj lełok mennin jibañ

Ilo iien eo elukkun jeja mennin jibañ, laajrak eo ñan kaorōk wōn eo ej bōke mennin jibañ eo enaaj ekkar ñan kumi in aorōk eo emōj lełok. *Ñan waan joñak:*⁷

- Kumi 1 an Aorōk ej kein kajuon ilo lain eo ñan ebōk mennin jibañ
- Kumi 2 an Aorōk ej kein karuo ilo lain eo ñan ebōk mennin jibañ
- Kumi 3 an Aorōk ej kain kajilu ilo lain eo ñan ebōk mennin jibañ

Elaññe enaaj maat mennin jibañ in, mennin aikuj ļapłok enaaj kōjerbal ñan lale aorōk iloan juon kumi in armej ro emōj kaorōk aer ebōk jibañ.

Kamool

Mennin aikuj in ej kaorōk juon mennin jibañ eo eļap an jeja (ñan waan joñak, juon kein jibañ emmenono) ñan rinañinmej ro elukkun ļap aer maroñ ($\geq 90\%$) mour ilo aer naaj deloñ aujpitōl. Im barāinwōt, ilo aer jab ajeje mennin jibañ eo elukkun ļap an jeja ñan rinañinmej eo elukkun dik an maroñ mour ñe aer deloñ aujpitōl ($\leq 10\%$), enaaj etal kein jibañ in emmenono eo ñan armej eo eļapłok an maroñ mour. Wāween kōtōbalbal in ej jibañ kōjparok mour ko an elōñ armej.

---

⁷ ORAAC ej lale elaññe rej rōjañ kumi in aorōk eo kein keemān, emaroñ kōmeļeļe ej rinañinmej ro renaaj mej ilo iien eo wōt. Lale eo eļapłok ñan jejetin kakōlkōl eo jān taktō ñan mej eo ilo iien eo wōt ak kakōlkōl eo āinwōt enaaj aikuj.

Im barāinwōt:

- Kein kamool eo ej kwałok ke eļap joñan an jejjet kakōlkōl eo jān taktō ñan an rinañinmej eo mour,⁸ āinwōt iien eo kakōlkōl eo kōn joñan an maroñ mour ej $\geq 90\%$ ak $\leq 10\%$;⁹
- Juon etale an rijerbal ekkar ñan kapeel in melele eo ippān taktō im ejab ellā ioon melele eo ej antoone joñan an rinañinmej maroñ mour jān kein jerbal ko rej bōnbōn im rejab jejjet im ewōr kalijekłok āinwōt SOFA/mSOFA (lale ijin la!); im
- Iien kōlapłok kadkad eo an rijerbal ro ilo jikin kaorōk kōlaajrak (ñan waan joñak, kapeel im iminene in jerbal eo an rijerbal ro ilo jikin kaorōk kōlaajrak), ḡadħod im katak in kaminene ko an jikin kaorōk kōlaajrak rej lełok kōjatdikdik im lōmṇak im jerbal ekapeel.

Likjab ko:

- Melele emōj kaajeeded rej kwałok joñan an ɻap jejjetin lōmṇak ko an taktō ilo iien ej itok ñan jet rinañinmej ro emaroñ lukkun ɻap aer maroñ, ak ɻap aer jab maroñ, in mour, katak ko eļap aer oktak ilo iien ej itok ñan kumi in rinañinmej ro relōñłok im repād ilo kumi ko ioɻap. Jejjet eo ediktata ilo iien joñan kakōlkōl ebwe rej antoone.¹⁰ Innām, an rinañinmej maroñ mour ikōtaan 11-89% ejab bar oktak ilo mennin aikuj in ñan kaorōk wōn eo rej lełok mennin jibañ eo ñane.
- Wāween kōtōbalbal in ajej in ej kōmħan an wōr kalijekłok im an taktō kalijekłok. Mennin emaroñ wałok ilo elōñ wāween. Ñan waan joñak, rinañinmej ro ewōr aer utamwe, lellap im ɻallop, im enanałok aer maroñ bōk jibañ in taktō emaroñ ɻapłok aer lełok er ñan kumi in dikłok aer kaorōk,

---

⁸Ros M, van der Zaag-Loonen H, Hofhuis M, Spronk P. Katako an Antoone an Rinañinmej Maroñ Mour jān Nañinmej Ekauwōtata III- Antoone an Rinañmej ro Eļap an Kauwōtata Nañinmej ko Aer Maroñ Mour jān Taktō ro ilo ICU. *Lale Rinañinmej ro Ekauwōtata Nañinmej ko Aer* 2021;3:1-9.

⁹ White N, Reid F, Vickerstaff V, im bar jet. Mej ilo iien eo wōt: jīmwe im jejjetin kakōlkōl ko taktō rej antoone *Jibañ in BMJ & Lełok Jibañ in Jołok Metak im Abħoġo* 2022;12:e785-e791

¹⁰ White N, Reid F, Vickerstaff V, im bar jet. Mej ilo iien eo wōt: jīmwe im jejjetin kakōlkōl ko taktō rej antoone *Jibañ in BMJ & Lełok Jibañ in Jołok Metak im Abħoġo* 2022;12:e785-e791

jekdoon elaññe joñan aer maroñ mour ilo aer deloñ aujpitōl enaaj joñan wōt armej ro jet. Rijerbal ro rej kaorōk kōlaajrak im kōlapłok madmōdin etale remaroñ jibañ kadikłok wāween rej jibañ ak jab jibañ armej im kalijekłok.

- Illo iien elōñłok rinañinmej ro renaaj pād ilo kumi in kaorōk eo ełaptata joñan jān joñan mennin jibañ ko ewōr, renaaj kōjerbal bar juon mennin aikuj ñan lale wōn rinañinmej ro remaroñ tōprak in bōke rej aikuj bōke.

2. Iien ko Ejjełok Kalijekłok

Juon wāween eo ewōr jibañ in kōmelele kōn mennin aikuj iumwin ***iien ko ejjełok kalijekłok*** ej ilo aer lale ñan juon mōttan, bōtab oktak: iien ko joñan wōt juon. Juon wāween pukot uwaan in kajxitōk eo kōn wōn eo iaan rinañinmej ro roktak im remaroñ tōprak kōn ejja joñan aer maroñ mour rej bōke mennin jibañ eo ñan joñan wōt juon lale aolep, waan joñak ñan kankan et ñan an ejja joñan an maroñ kankan et (im bōke mennin jibañ eo). Emaroñ etan waan joñak in ej “iien ko joñan wōt juon.” Bōtab, “iien ko joñan wōt juon” ekkā an likjab in kile rinañinmej ro oktak aer loe joñan jerata mokta jān an wōr juon idīñ jorrāān, im armej ro ełapłok aer jerata ekkā an ɬapłok aer maroñ loe aer jerata ilo iien ewōr idīñ jorrāān.¹¹

Bōtab, remaroñ lale mennin ilo aer kōjerbal juon bebe in bōnbōn ro rejeraṃman im jerata im emaroñ jibañ ukote “iien ko joñan wōt juon” ñan “iien ko ejjełok kalijekłok.”

Wāween kōtōbalbal

Ilo wāween kōtōbalbal in, juon ***laajrakin melele kōn jerat*** arenaaj kōjerbal ñan etale joñan jerata eo an rinañinmej, ekkar ñan jikin jokwe eo an rinañinmej im remaroñ bōke jān ZIP code eo an ak bōnbōn ko jet mōttan (lale Bok 1). Melele kōn jorrāān eo an COVID-19 im eaar jelōte aolepān lał in emōj an ɬap an kwałok an koba jerata eo emōj loe ilo wāween in im jorrāān im mej jān COVID-19, āinwōt ke

---

¹¹Renuka T, Harald S, Paula L, Monita K. Doulul ko an 4 Jikin Jokwe ko an Armej Emōjno Laajrakin Et ko kōn an Wōr Jorrāān im Mej kōn COVID-19 ilo US. Jeje in *Melele ilo Amedka kōn Public Health* 112, no. 11 (Nobōm̃ba 1, 2022): pp. 1584-1588.

eļapļok kumi in armej ro rejerata ekkar ļaplōk aer jorrāān jān ro eļapļok aer jeram̄man.¹²

Mennin aikuj kōn iien ko joñan wōt juon ej kōjerbal ḡadmōd eo ejabdetak an joñjoñ ñan lale aorōk eo ñan an rinañinmej eo bōke juon mennin jibañ eo ejeja. Melelein mennin, ñan waan joñak, ke ippān joñan rinañinmej ro rekkar etale ilo ejja joñan aer maroñ mour, rinañinmej ro jān jikin ko eļapļok aer jerata eļapļok aer maroñ bōke mennin jibañ eo ejeja. Joñan an ļaplōk aer maroñ bōke remaroñ loe kōn an wōr iien aer bōk bōnbōn im melele. Ñan waan joñak, armej ro jān jikin eļapļok aer jerata remaroñ kaorōk kōn joñan eo eļapļok aer jorrāān (āinwōt joñan mej ekkā ippān armej ro ilo ḡōko ḡweir).

---

¹² Renuka T, Harald S, Paula L, Monita K. Doulul ko an 4 Jikin Jokwe ko an Armej Emōjno Laajrakin Et ko kōn an Wōr Jorrāān im Mej kōn COVID-19 ilo US. Jeje in *Melele ilo Amedka kōn Public Health* 112, no. 11 (Nobōm̄ba 1, 2022): pp. 1584-1588.

Bok 1. Laajrakin melele kōn jerata^{13,14}

Laajrakin Melele kōn Jerata

Laajrakin melele kōn jerata rej likūt ekkar ñan bebe in bōnbōn. Rej lelop juon bōnbōn in nōmba ej kwalopk joñan ekkā kōn melele āinwōt kōllā, jelālopjen, utamwe im joñan emman in imōn jokwe ro an armej ro rej jokwe ilo jejjetin juon jikin. Wāween kein rej bwine ilo jikin eo (ñan waan joñak, āinwōt mōttan jikin ilo bukwōn ak mōko imōn armej). Ilo aer kōjerbal laajrakin melele kōn jerata, āinwōt jikin ko, im kajojo armej ro rej jokwe ippāer, remaroñ lelop juon “bōnbōnin jerata” ekkar ñan atōrej eo an mweo mweir. Emaroñ kōjerbal bōnbōn kein ñan lale ro rejerata im kalijeklop ilo iien aer ajeje mennin jibañ ejeja. Elōñ laajrakin melele kōn jerata elōñ im oktak ilo elōñ wāween, ekoba bōtab ejab jemlopk wōt ñan joñan wāween, kain wāween, jikin bōk melele, im jikin eo rej joñe bōnbōn eo. Waan joñak ekoba Laajrakin Melele kōn an Mōjno Armej (SVI), ekkar kōmman jān Opeij eo an Amedka ej bōk eddoin Kōjparok im Bōbrae jān Nañinmej im Laajrakin Melele kōn Bōnbōnin Ikijen Jerata (ADI), ekkar kōmman jān University of

Waan joñak kōn buñton ajej rej kōjeral ilo mennin aikuj ko ikijen iien ko ejjelop kalijeklop:

1. Kalikkar atōrej in imōn jokwe eo an kajojo rinañinmej.¹⁵
2. Lale bōnbōn in jerata eo (ñan waan joñak, kōn juon kein joñjoñ jān juon ñan joñoul), ñan kajojo rinañinmej eo ekkar ñan laajrakin melele kōn jerata ñan jikin eo rej jokwe.
3. Lale joñan eo elaplōk ekkar ñan bōnbōn in jerata eo. Emaroñ joñan kaju joñan wōt jorrāñ. Ñan waan joñak, elaññe ro elaptata joñan jerata eo aer (10) renabaj ioone an jilu alen laplop joñan mej jān ro ediktata bōnbōn, aer

¹³ Laajrakin Melele kōn an Armej Mōjno:

<https://www.atsdr.cdc.gov/placeandhealth/svi/index.html>

¹⁴ Laajrakin Melele kōn Bōnbōnin Ikijen Jerata:

<https://www.neighborhoodatlas.medicine.wisc.edu/>

¹⁵ Melele in kajinet in enaaj kalikkar wāween kōtōbalbal eo ejimwe ñan lelop bōnbōn in jerata eo ñan jabdewōt rinañinmej eo emoj loe ejjelop imōn an jokwe.

maroñ bōke mennin jibañ eo aikuj enaaj ɻaplōk 3 alen. Elaññe ro repād ilo joñan jerata eo juon eɻaptata (9) renaaj ioone an ruo alen ɻaplōk joñan mej jān ro ediktata bōnbōn, aer maroñ bōke mennin jibañ eo aikuj enaaj ɻaplōk 2 alen. Kōɻaplōk nōm̄ba ko rejab likiio kōjerbal, āinwōt juon 1.5 alen eo eɻaplōk an utiejłok, emaroñ bar jibañ jān jejjetin software eo ej kōerbale. Juon wāween kōtōpar eo juon in lale joñan iien enaaj kōjerbal juon jemłokin bōnbōn emōj kōmelele. Ñan waan joñak, juon 20% ɻaplōk in joñan (ak “iien”) ej koba ñan kajojo rinañinmej eo ewōr an bōnbōnin jerata eo kōn 8, 9, ak 10 (bōtab ejab ñan ro kōn juon bōnbōn kōn 7 ak dikłok).

4. Kōjabdetak rinañinmej ro ñan kalikkar wōn eo juon enaaj bōke mennin jibañ eo ejeja, kōn kakobaba in ɻaplōk joñan eo (ak ɻaplōk in iien aer kanōke etan) ñan rinañinmej ro eɻaptata aer ioon jerata. Mennin enaaj kōm̄man ilo peba, bōtab enaaj kōjejjet ñan juon software eo ejjełok wōnāān ñan an aolep armej maroñ kōerbale.¹⁶
5. Lale laajrakin aorōk eo an kajojo rinañinmej ñan an bōke mennin jibañ eo ejeja ekkar ñan jemłok eo ejabdetak ilo iien ko ejjełok kalijekłok.

Kamiti eo mōttan ej lale Wāween Kōtōbalbal ilo Kaorōk Kōlaajrak eo an ORAAC emōj an kōnono kōn iien an bar kakobaba wāween ekāāl iloan laajrakin melele kōn jerata, ilo iien ewōr, im ej kalikkar wōn ro eɻaptata aer jelōt jān idiñ jorrāān eo an iien in (joñan nañinmej, armej ro redeloñ aujpitōl, ak mej, kōn waan joñak,). Wāween ɻaplōk emaroñ bar koba ñan laajrakin melele eo kōn jerata, āinwōt melele ikijen jerbal ñan kwałok joñan rijerbal ro rej jerbal ilo iien jorrāān.

Kamool

Wāween kōtōbalbal in ej kajeoñ in kōjparok ājmour eo an armej ro ilo aolep jukjukinpād im kadikłok kalijekłok ko ikijen ājmour ilo Oregon ilo an lale jerata eo ej wałok jān kajool ak kakkure armej. Kamool eo ñan kōjerbal mennin aikuj kōn iien ko ejjełok kalijekłok ebar koba:

---

¹⁶ Lale <https://www.covid19reservesystem.org/software>

- Elap an koba ikōtaan jerata im jorrāān jān iien kauwōtata.¹⁷ Laajrakin melele ko remaroñ kalikkar melele eo ejimwe ke jerata ekkā an wałok jān kakobaba, aolepān joñan im ewōr mōttan;
- Kile ke ejab aolep armej joñan wōt juon aer maroñ ebōk mennin jibañ ak mour jān joñan eo jinojn; bar kile ke ajej in bebe in jerbal eo ejab ejjełok kalijekłok, bōtab emaroñ kōłaplók kalijekłok mokta im emōj an kumi in armej ro kakien ej kōjparok er kar eñtaan kaki;
- Jołok aer pedped ioon kein jerbal ej antoone melele ejab jejjet im kalijekłok kōn joñan armej ro remaroñ mour jān nañinmej (āinwōt SOFA im mSOFA, lale ilal);
- Lełok iien kōkāāl bebe in jerbal eo ej ajej mennin jibañ ekkar ñan jelōt ko emōj jelā im rej pāddo wałok ilo juon iien idīñ jorrāān kōn melele łaplók ñan kōkōmanmanłok an koba ippān jorrāān eo jān jerata.

Likjab ko

- Aikuj lale kain laajrakin in et ko elōñ im oktak renaaj kōjerbale
- Aikuj an kōmman mennin aikuj ikijen mōttan joñan jerata eo ej aikuj kaorōk, im kōn joñan iien ej aikuj kōłaplók.
- Ejab aolep kajojo armej ro rej pād ilo kumi in armej ro rejerata, im jet kajojo armej emaroñ łap aer jerata kōn kajojo joñan laajrakin et ko rej kwałok, jet emaroñ wōt jerata ilo juon, ak jet joñan. Ewōr joñan jemłok an iien eo wōt bōtab remaroñ lale ilo aer jañiji jemłok eo an jikin im ej pād ilo laajrakin et ko.
- Mennin aikuj in make ejab lōmṇak kōn an juon maroñ mour. Elaññe enaaj jerbal make łok iaan, im aolep kumi in rinañinmej ro ilo juon wōt iien, juon rinañinmej eo elap an dikłok an maroñ mour jān an deloñ ilo aujpitō! emaroñ bōke mennin jibañ eo im ejab rinañinmej eo elap an maroñ mour jān nañinmej eo ippān. Mennin aikuj in emaroñ emmantata an jerbal ñan rinañinmej ro ilo kumi in armej ro emōj kaorōk im joñan wōt juon (āinwōt rup jebo, ñan waan joñak, ālikin aer kōjeral mennin aikuj eo kōn aer mour).

---

¹⁷ Renuka T, Harald S, Paula L, Monita K. Doulul ko an 4 Jikin Jokwe ko an Armej Emōjno Laajrakin Et ko kōn an Wōr Jorrāān im Mej kōn COVID-19 ilo US. Jeje in *Melele ilo Amedka kōn Public Health* 112, no. 11 (Nobōm̄ba 1, 2022): pp. 1584-1588.

3. Juon rijerbal eo ej jerbal ilo iien ewōr jorrāān

Wāween kōtōbalbal in ej lelök aorōk ñan bōke juon mennin jibañ eo ejeja ñan armej ro jerbal ko aer edeloñ ilo kōmelele eo ke rej ***juon rijerbal eo ej jerbal ilo iien ewōr jorrāān***. Melele in kajinet in ekkar kōmman ñan aolep kain wāween elap joñan idiñ jorrāān; bōtab kumi ko ewōr aer jejjetin jerbal kapeel im rej pād iumwin kōmelele in renaaj oktak ekkar ñan kajojo keij. Ñan waan joñak, ñe keij eo ej ikijen juon jorrāān in nuclear, emaroñ lukkun eiiet rijerbal ro rej watoke rej rijerbal ro rej jerbal ilo iien ewōr jorrāān. Ilo wāween eo oktak, ilo keij eo an juon jorrāān eo eaar jelōte aolepān lał in āinwōt Covid-19, juon joñan jibañ in ājmour elaplök im rijerbal ro jet ewōr aer jejjetin jerbal kapeel renaaj aikuj lōmṇak kake, kōn mōttan jikin āinwōt ro rej lelök kōmadmōd ilo iien eo moktata im rijerbal ro rejab lelök kōmadmōd ko jinointata. Melele eo elap ijin ej ñan kile ke ñan aer jołok jorrāān eo an juon idiñ jorrāān, jerbal ko an ro ewōr aer jejjetin jerbal kapeel emaroñ aikuj lōmṇak eo ejenołok.

Wāween kōtōbalbal

Aorōk in ebōk juon mennin jibañ eo aikuj rej lelök ñan ro jerbal eo aer ej kōtōprak kōmelele eo ke rej juon rijerbal eo ej jerbal ilo iien ewōr jorrāān:

- Ejjełok juon kōmelele eo ejenołok, im emōj errā kake, kakien ko an federal im state ñan rijerbal ro raorōk ilo iien idiñ emōj kar kōjerbal ilo iien jorrāān in COVID-19 eo ekkar jelōte aolep lał in.¹⁸
- Ekkā an Łaplök an kepaak jorrāān ak pād ilo uwōta eo elaplök joñan ekkar ñan jerbal.
- Emaroñ koba: jibañ jān taktō/public health, rijerbal ro rej lelök kōmadmōdin jibañ ko jinointata/ro rej kōjparok armej, ritarinae, public work, rikaki, rijerbal ro rej lelök jibañ ko an social service, kōmman im kakien mōñā, kōmmane mweiuk ejab mōñā, ial in ito tak/wa ilqbwilej.

Emaroñ tōprak kaorōk kōn kajojo armej ak jikin eo rej jokwe ae.

- *Joñan eo ekkar ñan juon armej:* etale eo an juon armej ej kōmman ikijen an rinañinmej eo kōtōprak kōmelele eo ke ej juon rijerbal eo jerbal ilo iien jorrāān.

---

¹⁸ <https://www.ncsl.org/labor-and-employment/covid-19-essential-workers-in-the-states>

- *Joñan eo ikijen jikin*: melele kōn jerbal rej bōk ilo joñan eo ikijen jikin im ekoba āinwōt mōttan laajrakin melele eo kōn jerata.

Kamool

Mennin aikuj eo ej bar kamool ilo aer kōjparok elōñ mour an armej kōnke aorōk rijerbal ro rej jerbal ilo iien ewōr jorrāān ñan kōjparok an jerbal mennin jibañ ilo jikin im jerbal in jibañ ko raorōk ilo iien kauwōtata, ełaptata ro rej jerbal ñan lale ta ko rej wałok jān juon idiñ jorrāān. Mennin aikuj in emaroñ jejjet kutien ilo wāween ko roktak. Ilo wāween eo ełaptata joñan, aolepān rijerbal ro rej jerbal ilo iien ewōr jorrāān (jejjetin juon kain) remaroñ lełok aorōk mokta jān jabdewōt rinañinmej. Ilo bar juon wāween, im āinwōt joñan ko rej kōjerbal ilo laajrakin et ko ikijen jerata, rijerbal ro rej jerbal ilo iien ewōr jorrāān remaroñ bōke juon bōnbōn/aorōk eo ej kōłapłok aer maroñ bōke juon mennin jibañ eo ejeja. Im barāinwōt:

- Jet rijerbal ełapłok uwōta ñan er (ñan waan joñak, rej ioon an ɬapłok aer kepaak uwōta in jorrāān) ikijen aolep armej ilo juon iien idiñ jorrāān; ełapłok aorōk ñan mennin jibañ ejeja enaaj lełok ilo aer kōmadmōde aer kijenmej ko aer. Naan eo ñan mennin ej ukōt em̄man.
- Emaroñ ɬomṇak wāween an kilep ak jejjet jerbal ko rej kaorōk (ñan waan joñak, āinwōt kakoba rijerbal in ājmour ilo iñōn jokwe ilo kumi eo an rijerbal ro ilo jikin ājmour koba ippān taktō im nōōj ro ilo aujpitō!).
- Ej kapidodo: rijerbal ro rej jerbal ilo iien jorrāān emaroñ oktak kain idiñ jorrāān (ñan waan joñak, juon rijerbal ilo juon jikin jarom in nuclear ɬae juon rijerbal ro an jikin ājmour); kōmelele ko ikijen rijerbal eo jerbal ilo idiñ jorrāān emaroñ kōkkāāl ñan loloorjak mennin aikuj eo ekkar ñan idiñ jorrāān eo an iien in.

Likjab ko

- Emaroñ pen ñan lale ak kamool jerbal eo an juon armej ilo iien an pād ilo jikin eo ej kaorōk kōlaajrak.
- Ejełok juon kōmelele eo emōj an aolep errā kake ak mennin aikuj ñan rijerbal ro rej jerbal ilo iien ewōr jorrāān.

- Ewōr uwōta ñan wūnin jibañ ak jab im kalijeklök (ñan waan joñak, rijerbal ro an jikin ājmour rej kaorōk doon).
- Emaroñ kōmman jerata ñan armej ro ewōr aer utamwe

4. Ewōr wāween elōñ ej kōlapłok an aikuj

Wāween kōtōbalbal in ej lełok aorōk ñan ebōk jibañ eo aikuj im ejeja ñan kajojo armej ro renaaj, ilo iien emōkaj aer mour jān nañinmej, remaroñ kōjparok mour ko an armej ro jet ekkar ñan jerbal ko aer. Wāween kōtōbalbal in ej juon mōttan kaorōk rijerbal eo ej jerbal ilo iien ewōr jorrāān im emaroñ laptata an kakkure an eiiet rijerbal.

Wāween kōtōbalbal

Ilo iien ajej in mennin jibañ ejeja, teej eo enaaj kōmman ñan lale elaññe rijerbal eo enaaj maroñ kōjparok mour ko an armej elaññe elełok mennin jibañ eo ñane. Ñe teej eo enaaj loe ke rinañinmej eo emaroñ wōr wāween elōñ ej kōlapłok an aikuj, renaaj kaorōk aer bōk mennin jibañ eo ejeja jān ro jet. Teej in enaaj ekkar ñan wāween āinwōt jekjekin idīñ jorrāān eo ilo iien eo, jerbal eo an rinañinmej eo, im joñan iien eo rej antoone an rinañinmej eo naaj mour jān nañinmej eo ippān.

Waan joñak in jerbal emaroñ wōr wāween elōñ ej kōlapłok an aikuj ekoba:

- Jet rijerbal ro ilo jikin ājmour (ñan waan joñak, rijerbal ro ilo jikin nañinmej kauwōtata)
- Rikun kijeek ro
- Bulijmaan ro
- Rijerbal ro ilo jikin ājmour rej jerbal kein jerbal kapeel ñan idīñ jorrāān im nañinmej

Kamool

Mennin aikuj eo ej bar kamool ilo an kōjparok elōñ mour kōnke aer lełok mennin jibañ aikuj ñan rijerbal ro raorōk ñan jerbal ilo jikin emaroñ lap joñan an jibañ aolep. Ñan waan joñak, emaroñ kōjparok elōñlök mour ilo iien ewōr rijerbal ro rej lełok kōmadmōd jinojn ilo idīñ jorrāān ak rijerbal ro ilo jikin ājmour ewōr aer

jejjetin jerbal kapeel ñan lale armej ro rejorrāān ak nañinmej ilo juon iien idīñ jorrāān. Im barāinwōt:

- Ej lelop wāween epidodo ñan oktag: rijerbal ro ewōr wāween elōñ ej kōlapłok aer aikuj emaroñ oktag ekkar ñan kain idīñ jorrāān; kōmelele ko remaroñ kōkkāāl ñan loloorjak mennin aikuj eo ekkar ñan idīñ jorrāān eo an iien eo.

Likjab ko

- Emaroñ pen ñan lale ak kamool jerbal eo an juon armej ilo iien an pād ilo jikin eo ej kaorōk kōlaajrak.
- Ejjelop juon kōmelele eo emōj an aolep errā kake ak mennin aikuj ñan rijerbal ro rej jerbal ilo iien ewōr jorrāān.
- Ewōr uwōta ñan wūnin jibañ ak jab im kalijekłok (ñan waan joñak, rijerbal ro an jikin ājmour rej kaorōk doon).
- Emaroñ pen antoone elaññe enaaj bwe joñan iien ñan an rinañinmej eo mour jān nañinmej eo an ñan kōjparok mour ko an armej ro jet ilo iien eo ewōr idīñ jorrāān.

5. Jimwe kōn Joñan Mour an Armej

Wāween kōtōbalbal in ej kaorōk ta rinañinmej eo(ro r)enaaj bōke mennin jibañ ejeja ñan kōjparok mour ñan lale wōn rinañinmej ro ekkar diktata aer maroñ mour kōn joñan iiō an armej.

Kememej: Elap abñōñō ippān OHA ilo aer kōjerbal wāween in ekkar ñan likjab ko emōj kōlaajrak ila!. Enaaj jibañ an lapłok aer ebōk melele jān armej ñan aer lukkun etale wāween in.

Wāween kōtōbalbal

Rinañinmej ro edikłok joñan dettaer (bar ettannin “joñan iiō”)renaaj kōlapłok aorōk an bōke mennin jibañ eo ejeja jān rinañinmej ro rerüttołok ilo mour ko aer. Laajrak ko ñan joñan dettan armej rej kōm̄man ekkar ñan joñan mour ko aer. Ñan waan joñak:

- Ajri (0-17 iiō)
- Jiroñ im Likao (18-39 iiō)
- Rūtto (40-64 iiō)
- Le॥lap im Ła॥lap (65 ak rūttołok iiō)

Kamool

Jejjetin kamool eo kōn jimwe in dettan armej ej ejjełok kalijekłok, bwe aikuj joñan wōt juon an aolep maroñ mour ilo aolep joñan iiō ilo mour ko an armej. Kamool eo rej kōjerbal ñan mennin aikuj eo kōn dettan armej ebar koba:

- Rinañinmej ro ekkar jab joñan wōt juon aer maroñ mour ilo joñan dettan ko rej lełok jidik joñan aorōk.
- Ekkā an joñan iiō eo an armej epidodo ñan lale im rinañinmej ro remaroñ kōlaajrak ekkar ñan joñan mour ko aer.
- Ilo an Łapłok jukjukinpād ko armej ro rejab mouj kilier im jukjukinpād ko an armej ro ewōr aer utamwe dikłok aer antoone aer maroñ mour, jimwe eo kōn joñan dettan armej emaroñ kōkōmanmanłok an ejjełok kalijekłok ikijen ājmour.¹⁹

Wāween kōtōbalbal eo kōn joñan iiō an armej ñan aer bōk ajej in mennin jibañ ejeja emaroñ oktak jān ta ko rej wałok jān kalijekłok ko rejab jimwe kōn an armej maroñ mour (joñan aetokin aer antoone am maroñ mour) ipelaakin kumi in armej ro. Ekkar ñan jikin armej rej pād, oktak aer antoone an armej maroñ mour ekkar

---

¹⁹ Persad G, Joffe S. Ajeje mennin jibañ ejeja im rej kōjparok mour ko an armej: jejjetin wāween kōn joñan iiō. *Peba in Jeje kōn Jimwe in Jerbal ko an Taktō* 2021;47:836-838.

ñan riia im kumi in armej ro rej kobałok ippāer im utamwe.^{20,21} Ekkā an armej ro remouj kilier im armej ro rejab utamwe rüttołok jān jukjukinpād ko armej ro rejab mouj im armej ro ewōr aer utamwe.

Likjab ko

- Aikuj an kōmman laajrakin dettan armej kōn joñan iiō ko aer.
- Emaroň jab lukkun loor wāween ekkā ak aorōk ko an manit.
- Emaroň wōr jorrāān ipelaakin jukjukinpād ilo an jabwe an armej maroň bōk wāween ekkar ñan manit ilo iien ro rerüttołok (lellap im laillap ro, ñan waan joñak) rejab kaorōk aer jibañ er.
- Kaorōk armej ro redikłok (ilo aer kaorōk ro edik joñan dettaer emōj kōmelele kōn kumi ko an joñan iiō) remaroň watōke ej kalijekłok ikijen joñan iiō.
- Melele emōj kaajeeded im uwaak jān melele emōj kaajeeded rej kwałok ke oktak an armej lōmṇak, im ewōr abnōnō elap elaññe renaaj kōjerbal wāween in.^{22,23},

6. Kein Jerbal ko rej Bwine Jete Mōttan ilo Ānbwin Rejorrāān im Kauwōtata (SOFA) ak Bwine Joñan eo rej Antoone an Rinañinmej naaj Mej kōn an Jorrāān Mōttan Jilijino ilo Ānbwinnin (mSOFA)

---

²⁰ GBD US ro rej Lełok Kuñaer in Lale Likjab ko ikijen Taktō. Joñan aetok in armej mour ekkar ñan bukwōn, riia armej, im kumi in armej ilo USA, 00-19: juon etale in jerbal kōn likjab ko ikijen taktō. *Lancet.* 2002 [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(22\)00876-5](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(22)00876-5)

²¹ Majer IM, Nusselder WJ, Mackenbach JP, Klijns B, van Baal PH. Uwōta in mej ekoba kōn utamwe: juon katak ekoba ippān rekoot ekkar ñan armej ro ilo juon jikin. *Am J Public Health.* 2011 Tijemba;101(12):e9-15.

²² Jecker NS. Too old to save? COVID-19 and age-based allocation of lifesaving medical care. *Bioethics.* 2022 Sep;36(7):802-8.

²³ Scire E, Jeong KY, Gaurke M, Prusak B, Sulmasy DP. Rationing with respect to age during a pandemic: a comparative analysis of state pandemic preparedness plans. *Chest.* 2022 Feb 1;161(2):504-13.

Wāween kōtōbalbal in ej kōjerbal kein jerbal in etale eo an SOFA ak mSOFA ñan lale joñan an rinañinmej eo maroñ mour elaññe aer deloñ aujpitōl ñan kaorōk rinañinmej eo(ro r)enaaj bōke mennin jibañ ejeja ñan kōjparok mour.

Kememej: Elap abñōñō ippān OHA kōn an wōnmaanłok in kōjerbal wāween in ekkar ñan likjab ko emōj kōlaajrak ijin la!. Enaaj jibañ an ɻapłok aer ebōk melele jān armej ñan aer lukkun etale wāween in.

Wāween kōtōbalbal

SOFA²⁴ im mSOFA²⁵ rej kein jerbal emōj kaajeeded rej kōjerbal ñan jołok an maroñ mour juon rinañinmej jān an diwōj jān aujpitōl. Kein jerbal kein rekkar kōmman jinointata im katak kaki ñan lale an rinañinmej ro maroñ mour jān juon nañinmej eo ekauwōtata (etannin baijin ilo bōtōktōk). SOFA im mSOFA rej kein jerbal ko rej bōnbōn im rej kōjerbal ñan etale joñan tōprak in kein jerbal ilo elōñ mōttan iloan ānbwin (kōmālij, emmenono āj, kitini, im aer/nañinmej in bōtōktōk). Kein jerbal in bōnbōn ko rej kōjerbal ñan jet kakōlkōlin mour ko, jemłok jān jikin kakōlkōl, im etale ājmour rej mōttan rej lale bōnbōn in an juon rinañinmej maroñ mour ekkar ñan melele emōj bōk ilo kajojo laajrak.

Kōjerbal mennin aikuj eo, ejjełok armej ejab koba, im rej likūt rinañinmej ro ilo juon kumi ko relōñ emōj kaorōk ekkar ñan bōnbōn ilo SOFA im mSOFA.

- Bōnbōn ko redikłok rej kwalok ke emaroñ ɻapłok an rinañinmej mour ilo aujpitōl.
- Rinañinmej ro ediktata bōnbōn in SOFA ak mSOFA renaaj kaorōk aer bōk mennin jibañ ejeja ilo iien kaorōk kōlaajrak.

²⁴ Vincent JL, de Mendonça A, Cantraine F, Moreno R, Takala J, Suter PM, Sprung CL, Colardyn F, Blecher S. Kōjerbal bōnbōn eo an SOFA ñan etale an jorrāān/likjab mōttan eo an ānbwin ilo jikin taktō ko rej lale nañinmej kauwōtata: jemłok jān juon katak eo ej lale elōñ jikin im emaroñ. Kumi eo ej jerbal ikijen “jorrāān ko ikijen baijin ilo bōtōktōk” an Doulul eo ilo Europe ej lale Wūno ko ilo Jikin Taktō ko rej lale Nañinmej Kauwōtata. *Jibañ in Taktō ilo lien Kauwōtata*. 1998 Nobōm̄ba;26(11):1793-800. doi: 10.1097/00003246-199811000-00016. PMID: 9824069.

²⁵ Grisson CK, Brown SM, Kuttler KG, et al. Juon bōnbōn in teej emōj kōkkāäl ilo kein jerbal eo ej bwine jete mōttan ilo ānbwin rejorrāān im kauwōtata ñan kaorōk kōlaajrak jibañ ilo iien kauwōtata. *Kapojak ñan Jorrāān in Taktō ikijen Public Health*. 2010; 4: 277-284.

Bōtab, āinwōt emōj kōlaajrak ilal iumwin likjab, bōnbōn kein rejab kōjejjet aer antoone an armej maroñ mour iumwin iien kadu innām rejab watoke rej kōjerbal melele in lōmṇak jān jikin ājmour. Im barāinwōt, ewōr abñōñō elap kōn kalijeklōk im rej kobałok kōn wāween aer kōjerbali.

Kamool

Kamool ñan kōjerbal kein jerbal ko an SOFA im mSOFA ekoba:

- Ebwe an pidodo kōjerbal; bōk melele jān jikin ājmour im remaroñ bwine kōn nōm̄ba.
- Emōj an !ap kōjerbali ilo melele in kajinet kōn lełok jibañ ilo iien kauwōtata.
- Elōñ kumi ko an aujpitōl emōj aer bōk katak in kaminene kōn wāween kōjerbali.
- Oktak !aplōk (ak “kajimwe ko ikijen ejjełok kalijeklōk”) emaroñ kōjerbal ñan kadiklōk jorrāān ilo kalijeklōk ko ikijen ājmour.

Likjab ko

- Ilo katak ko an science, katak ko rej kwałok ke SOFA ejab jejjet an antoone ilo iien kadu joñan an rinañinmej maroñ mour ñan nañinmej in emmenono ko āinwōt COVID-19.²⁶ Ilo iien an kōm̄an ñan jibañ lale kakōlkōl ko an rinañinmej ewōr baijin ilo bōtōktōk, wāween ko jet ñan kōjerbal kein jerbal kein ełap an dik joñan ñan kōjerbali.
- Kein jerbal kein renaaj kōlapłok kalijeklōk:
  - Melele in taktō ko emōj kōjerbal ilo kein jerbal kein rejab juon joñjoñ in kōtōpar ilo iien kadu ikijen an rinañinmej maroñ mour im ejab juon joñjoñ in maroñ mour ikijen kalijeklōk ippān kumi in armej ro roktak. Ñan waan joñak, emōj an katak ko kwałok ke SOFA ełap an kwałok bōnbōn in armej ro emouj kilier im remaroñ mour, im edik an bwine rinañinmej ro rej rikilmej im remaroñ mour, innām ewōr uwōta !ap rej kōlapłok kalijeklōk jān mokta jān ippān kumi in armej ro ekkar ñan

---

²⁶ Raschke RA, Agarwal S, Rangan P, Heise CW, Curry SC. Jejjtin Kalijeklōk jān Bōnbōn eo an SOFA ñan Loe ke Rinañinmej ro Remaroñ Mej jān Pneumonia eo an COVID-19 im Rej Aikuj Mejin in Jibañ Emmenono. *JAMA*. 2021;325(14):1469–1470. doi:10.1001/jama.2021.1545

aer riia im kumi in armej ro rej kobałok ippāer²⁷ im remaroñ bar nanałok kalijekłok ñan armej ro ewōr aer utamwe.

- Elaññe renaaj lełok ilo ajej in jerbal eo, mōttan joñan rej kōjerbal ilo kein bōnbōn in melelein ke rinañinmej ro ełapłok aer maroñ mour ełapłok aer maroñ bōke mennin jibañ eo rej aikuj, im ro ełapłok aer jerata ilo mour ko aer enaaj dikłok aer maroñ bōk mennin jibañ. Ñan waan joñak, SOFA ekoba boin in likjab ñan utamwe in kōnono jān jinojn kōn an pedped ilo Bōnbōn in Coma eo an Galsgow. Ebar wōr boin in likjab ñan an ɬapłok joñan mōttan jokbej jān majel (juon joñjoñ in an jerbal kitini). Bōtab, mōttan jokbej jān majel ejab joñe wōt an jerbal kitini bōtab ilo ejja bar iien eo ej joñe an jerata armej, kōn an rikilmej ro ɬapłok an maroñ ɬap bōnbōn in mōttan jokbej jān majel ko aer kōn an ɬapłok joñan nañinmej in kitini kōn aer jerata im jekjek ilo jikin ko rej pād ñan aer nañinmej.²⁸
- Peba ko reaorōk aer bōk melele jān taktō (jān Kumi eo ej Lale Jerbal jān Kaloj eo an Amedka an Taktō ro an Ob ñan Jibañ Rinañinmej ilo lien Kauwōtata eo Ełap²⁹ im juon etale jān armej eo ewōr an kapeel in melele jān National Academy of Medicine³⁰) kōjparok an jab jerbal SOFA; elōñ state ko emōj an bōjrak aer kōjerbal kein jerbal kein. Kile ɬapłok in melele ilo iien bebe, rijeje ro rej tōl melele in kajiniet eo kōn kaorōk kōlaajrak im ełap

---

²⁷ Miller WD, Han X, Peek ME, Charan Ashana D, Parker WF. Jejjetin an kein jerbal eo Bwine Jete Mōttan ilo Ānbwin Rejorrāān im Kauwōtata ñan an Rinañinmej eo Deloñ iloan Aujpitōl ekkar ñan Riia Armej eo im Ekkar ñan Joñan Aikuj ñan Lale ilo lien Kauwōtata *Epełłok JAMA Doulul eo*. 2021;4(6):e2113891. doi:10.1001/jamanetworkopen.2021.13891

²⁸ Schmidt H, Roberts DE, Eneanya ND. *J Med Ethics* 2022;48:126–130.

²⁹ Maves RC, Downar J, Dichter JR, Hick JL, Devereaux A, Geiling JA, im bar jet.; ACCP Kumi in Jerbal ñan Jibañ Rinañinmej ilo lien Kauwōtata eo Ełap. Kaorōk kōlaajrak in mennin jibañ ejeja ilo iien kauwōtata kōn COVID-19 juon melele in kajiniet emōj köjejjet kutien ñan ajej ilo bukwōn eo: juon ripoot jān kumi eo ewōr aer kapeel in jerbal eo ñan jibañ rinañinmej ilo iien kauwōtata eo ełap im Doulul eo an Amedka an Taktō ro an Ob. *Ob* 2020;158:212–225.

³⁰ Hick, J. L., D. Hanfling, M. Wynia, im E. Toner. 2021. Joñan Aikuj in Jibañ ilo lien Kauwōtata im COVID-19: Ta Eo Jaar Melele? Ewi Wāween Ad Loloorjak Ejjełok Kalijekłok? Ta Eo Jej Aikuj Kōm̄mane? *Łōm̄nak jān NAM*. Kōnono, National Academy of Medicine, Washington, DC. <https://doi.org/10.31478/202108e>.

emōj aer bōke im kōweppen ilo Covid-19 (Waan Joñak eo an Pittsburgh) emōj aer jołok SOFA ilo mōttan eo āliktata an melele in kajiniet in.³¹

Mōttan III: Waan Joñak in Wāween Kōtōbalbal in Elōñ Mennin Aikuj

Jekjen in ej kōlaajrak jilu wāween kōtōbalbal emaroñ kōjerbal ñan ajeje mennin jibañ ko reiitet ilo aer kōjerbal kakobaba in mennin aikuj eo ilōñ (etannin “wāween kōtōbalbal in elōñ mennin aikuj”). Melele in kajiniet kōn jibañ eo rej lełok ilo iien kauwōtata kiiō ipelaakin Amedka ekkā aer kōjerbal wāween kōtōbalbal in elōñ mennin aikuj im ejab juon mennin aikuj eo ejenołok ñan aer ajej mennin jibañ. Ilo iien aer kōjerbal wāween kōtōbalbal in elōñ mennin aikuj ilo melele in kajiniet eo kōn jibañ ilo iien kauwōtaa, ewōr wāween ko raorōk im roktak ñan lōmṇak kaki. Kelet kein ekoba, bōtab, ejab jemłok wōt ilo, ta mennin aikuj rekoba, ta jejjetin kamool eo, ta joñan eo rej lełok ñan kajojo mennin aikuj, im laajrak eo rej kōjerbal.

Wāween kōtōbalbal in elōñ mennin aikuj im emōj kōmelele ila! (waan joñak A, B im C) rej ñan kōmelele wōt im ejab lewōj joñan tibdikin melele eo aikuj ñan kōjejjet kutien aer kōmadmōd. **Waan joñak kein rejab kwałok rōjañ jān OHA ak ORAAC bōtab rej jibañ in kwałok kakobaba ko remaroñ im rej jibañ kabōk melele kake.**

Ilo juon wāween idiñ nañinmej eo elap, kapidodo an jejjet kutien ej juon mōttan eo aikuj aer lukkun lale. Waan joñak āinwōt melele emōj kōmelele ila! remaroñ aolep pidodo an jejjet kutien ilo juon wāween kōtōbalbal eo emōj lōmṇak kake ej etannin Kein Jerbal in Kōlaajrak Kaorōk (jet iien bar etannin Kein Jerbal eo rej Dāpij). Ilo iien jorrāān in Covid-19 eaar jelōte aolepān lał in, jikin jerbal ekoba wāween āinwōt an armej maroñ mour, joñan jerata im juon rijerbal eo ej jerbal ilo iien ewōr jorrāān ekkar tōprak aer kōmṇan ñan wāween kein ekoba ajej wā, teej, im jibañ in kōmadmōd. Software eo ejejjet im ejjełok wōnāān emōj kōmṇane ñan kōlaajrak an jejjet kutien.³²

---

³¹ White DB, Lo B. Jołok Kalijekłok o im Kōjparok Mour ko an Rinañinmej ilo Kaorōk Kōlaajrak ilo ICU ilo lien Jorrāān eo elap ikiken COVID-19 im eaar jelōte aolepān lał in. *Am J Respir Wūno in Kōjparok ñan Nañinmejin Emmenono ko Rekauwōtata*. 2021 Babōde 1;203(3):287-295. doi: 10.1164/rccm.202010-3809CP. PMID: 33522881; PMCID: PMC7874325.

³² Lale <https://www.covid19reservesystem.org/research>

A. Kakōlkōl jān Taktō im iien ko Ejjełok Kalijekłok

Ilo wāween kōtōbalbal in elōñ mennin aikuj, kumi ko jinoi rej kaorōk aer ebōk jibañ rekkar kōm̄mane ekkar ñan kakōlkōl eo an taktō³³ ñan aer mour ñe aer deloñ aujpitō! (ñan waan joñak, elaññe rinañinmej eo enaaj $\geq 90\%$ or $\leq 10\%$ in an maroñ mour ñe aer deloñ aujpitō!). Lale peij 4 ñan tibdikin melele kōn mennin aikuj kōn kakōlkōl ko an taktō.

Mennin aikuj eo kōn iien ko ejjełok kalijekłok ej kiiō jerbal ñan laajrakin aorōk ñan aolep rinañinmej ro iloan kajojo kumi ko emōj kakōlkōl ilo wāween eo ejabwe mennin jibañ ñan lale aolep. Lale Tebōl 1 ñan pija kōn buñtōn ilo wāween kōtōbalbal in. Lale peij 7 ñan tibdikin melele ikijen mennin aikuj ñan iien ko ejjełok kalijekłok.

Tebōl 1. Buñtōn ñan kaorōk rinañinmej ro rej jibañ ekkar ñan kakōlkōl nañinmej im iien ko ejjełok kalijekłok ñan wāween kōtōbalbal elōñ mennin aikuj

Buñtōn 1: Kakōlkōl jān Taktō: etale joñan an rinañinmej eo maroñ mour ilo an deloñ aujpitō!. Kumi 1 enaaj laptata aer kaorōk aer bōk mennin jibañ eo, im Kumi 3 enaaj diktata kaorōk aer bōk mennin jibañ eo:
Kumi 1: diktata joñan uwōta in aer mej ($\geq 90\%$ maroñ mour ilo aer deloñ aujbtiol)
Kumi 2: ebwe joñan uwōta in aer mej (89-11 % maroñ mour ilo aer deloñ aujpitō!)
Kumi 3: elap joñan uwōta in aer maroñ mej ($\leq 10\%$ maroñ mour ilo aer deloñ aujpitō!)
Buñtōn 2: Mennin Aikuj ñan an Maroñ Ejjełok Kalijekłok: Ilo iien eo ejabwe mennin jibañ ñan rinañinmej ro rej juon wōt kakōlkōl ko aer, lełok mennin aikuj ñan an maroñ ejjełok kalijekłok.
Lale bōnbōn in jerata eo ñan kajojo rinañinmej ekkar ñan laajrakin melele kōn jerata ñan jikin eo rej jokwe. Lełok iien ko jet ejjełok kalijekłok rej lale rinañinmej ekkar ñan joñan aer jerata, joñan likjab (āinwōt an joñjoñ kōn laajrakin melele ko ikijen likjab). Kadedelok madmōd eo ej kaju jadetak an joñjoñ (kankan et)

³³ Teej ko renaaj pād ippān īom̄nak eo an rijerbal ro an jikin ājmour wōt ñe ejab jibañ jān juon kein jerbal in kakōlkōl elaññe elap joñan an jejjet, im ejab jemłok ilo an kōlapłok kalijekłok ko ikijen an armej bōk jibañ in ājmour. Ilo iien an peba in kar kōm̄man, ejjełok kein jerbal ippān wāween emōj kar kalikkar.

kōjerbal software eo ewōr ñan lale wōn eo ej bōk mennin jibañ eo. Lale tibdikin waan joñak eo ila!.

Kōmelele kōn wōn ro rej kaorōk aer jibañ ilo wāween kōtōbalbal in elōñ mennin aikuj:

- Rinañinmej ro elaptata aer maroñ mour ñe aer deloñ aujpitōl (lapłok jān ak joñan wōt eo ej 90% in aer maroñ) ekkar ñan kakōlkōl eo an taktō enaaj kumi eo mokta renaaj kaorōk aer bōk mennin jibañ; im
- Rinañinmej ro ilo kumi in emōj an laptata aer jerata enaaj laptata aer maroñ kaorōk mokta jān rinañinmej ro jet im emōj an diktata aer jerata, joñan jorrāān in idiñ iien ilo kumi in, waan joñak.

Waan joñak:

Ñe ebaj wōr 10 rinañinmej ilo jikin nañinmej eo rekauwōtata (ICU) kōn nañinmej in emmenono eo aikuj mejin in jibañ emmenono, bōtab ewōr wōt ruo kein jibañ in emmenono. Ilo iien etale in kakōlkōl eo jān kumi eo ej kaorōk kōlaajrak, jilu iaan rinañinmej ro joñoul renaaj loe ewōr >90% in aer maroñ mour ñe aer deloñ aujpitōl. Innām renaaj likūt er ippān Kumi 1 im renaaj kaorōk moktata aer ebōk kein jibañ in emmenono.

Ñan aer maroñ lale wōn iaan rinañinmej ro jilu ilo Kumi 1 enaaj aorōk aer bōke kein jibañ in emmenono ko ruo, bōnbōn ko aer ikijen jerata renaaj lale ekkar ñan jikin eo rej jokwe ae. Ilo aer kōjerbal ZIP code ko an rinañinmej ñan laajrakin melele ko ikijen jerata, Rinañinmej A enaaj wōr juon an bōnbōn in jerata kōn 2, rinañinmej B enaaj wōr juon an bōnbōn in jerata kōn 8 im rinañinmej C enaaj wōr juon an bōnbōn in jerata kōn 9. Melele ko rej kwałok ke joñan mej jān idiñ nañinmej ilo iien in rekoba ippān bōnbōn in jerata kōn 8 im ilōñ ej 25% in an lapłok jān joñan mej eo ekkā ippān aolep armej.

Aolep rinañinmej ro jilu renaaj kiiō kadeloñ ettaer ilo “juon iien kankan et ikijen ejjełok kalijekłok”. Rinañinmej ro B im C renaaj lełok 25% lapłok in “joñan” (iien) ñan aer kalikkar ilo kankan et eo ekkar ñan joñan aer jerata ekkar ñan laajrakin et ko ikijen jerata. Madmōd eo ejabdetak rej joñe enaaj kiiō dedełok ilo aer kōjerbal juon software ej kōmman ñan aolep aujpitōl. Ekkar ñan kankan et eo ejabdetak ilo

an Ɂapłok iien ñan aer kōjerbal āinwōt ilōñ, kaorōk eo āliktata emōj kalikkar āinwōt laajrak:

- Ebōke etan rinañinmej B moktata im enaaj bōke juon kein jibañ in emmenono.
- Ebōke etan rinañinmej A tokālik im enaaj bōke juon kein jibañ in emmenono.
- Ebōke etan rinañinmej C innām renaaj likūt ilo laajrakin et ko rej kattar juon kein jibañ in emmenono.

B. Kakōlkōl jān Taktō, Joñan liō an Armej³⁴, im lien ko Ejjełok Kalijekłok

Wāween kōtōbalbal in elōñ mennin aikuj ej bar āinwōt melele eo ilōñ, ilo an koba aer bar Ɂomṇak kōn joñan iiō an rinañinmej. Kumi in kaorōk ko moktata rej bar likūt ekkar ñan kakōlkōl jān taktō kōn aer maroñ mour (ñan waan joñak, elaññe ewōr an rinañinmej eo $\geq 90\%$ ak $\leq 10\%$ ñan an maroñ mour elaññe aer deloñ aujpitōl). Aorōk eo ej lełok ñan rinañinmej ro Ɂapłok aer maroñ mour. Ilo iien eo ejabwe mennin jibañ ñan rinañinmej ro rej pād ilo juon wōt kakōlkōl, rinañinmej ro edikłok joñan iiō ko aerrenaaj kaorōk aer lełok mennin jibañ ejeja jān rinañinmej ro rerüttołok iiō ko aer. Āliktata, mennin aikuj ñan ejjełok kalijekłok rej kōjerbal āinwōt erup jebo iloan kumi ko emōj kaorōk elaññe aikuj. Lale peij 5 ñan tibdikin melele kōn mennin aikuj ko ikijen jimwe in joñan iiō. Lale Tebōl 2 ilał ñan bōk kōmelele Ɂaptata kōn buñtōn kein.

Tebōl 2. Waan joñak kōn buñtōn ñan kaorōk rinañinmej ekkar ñan kakōlkōl jān taktō, joñan iiō ko aer, im iien ko ejjełok kalijekłok ilo wāween kōtōbalbal in elōñ mennin aikuj

Buñtōn 1: Kakōlkōl jān Taktō: etale joñan an rinañinmej eo maroñ mour ilo an deloñ aujpitōl. Kumi 1 enaaj Ɂaptata aer kaorōk aer bōk mennin jibañ eo, im Kumi 3 enaaj diktata kaorōk aer bōk mennin jibañ eo:

Kumi 1: diktata joñan uwōta in aer mej ($\geq 90\%$ maroñ mour ilo aer deloñ aujbtiol)

Kumi 2: ebwe joñan uwōta in aer mej (89-11 % maroñ mour ilo aer deloñ aujpitōl)

³⁴ Ɂap joñan inebata ippān OHA ilo aer kōjerbal wāween in.

Kumi 3: elap joñan uwōta in aer maroñ mej ($\leq 10\%$ maroñ mour ilo aer deloñ aujpitōl!)

Buñtōn 2: Erup jebo: Ilo iien enaaj jabwe mennin jibañ ñan lale aolep ro rej pād ilo kumi eo emōj kaorōk, rinañinmej ro redikłok joñan iiō ko aer (ekkar ñan joñan dettaer) renaaj kaorōk aer bōke mennin jibañ eo.

Waan joñak in dettan iiō an armej:

- Ajri: 0-17 iiō
- Jiroñ im Likao: 18-39 iiō
- Rūtto: 40-64 iiō
- Leñlap im Łallap ro: 65+ iiō

Buñtōn 3: Erup jebo eo kein karuo: Ilo iien eo ewōr rinañinmej ro rej pād ilo juon wōt kakōlkōl im juon wōt dettan iiō ko aer, renaaj kōjerbal mennin aikuj ko ikijen ejjełok kalijekłok ñan lale wōn eo ej kaorōk an bōk mennin jibañ eo.

Lale bōnbōn in jerata eo ñan kajojo rinañinmej ekkar ñan laajrakin melele kōn jerata ñan jikin eo rej jokwe. Lełok iien ko jet ejjełok kalijekłok rej lale rinañinmej ekkar ñan joñan aer jerata, joñan likjab (āinwōt an joñjoñ kōn laajrakin melele ko ikijen likjab). Kadedełok madmōd eo ej kaju jadetak an joñjoñ (kankan et) kōjerbal software eo ewōr ñan lale wōn eo ej bōk mennin jibañ eo. Lale tibdikin waan joñak eo ila!

Melele kōn wōn ro rej kaorōk !aptata ilo wāween kōtōbalbal in:

- Rinañinmej ro elapłok ak joñan wōt 90% in aer maroñ mour ñe aer deloñ aujpitōl ekkar ñan kakōlkōl eo an taktō renaaj armej ro moktata ilo kumi eo aer ñan aer bōk mennin jibañ eo rej aikuj;
- Rinañinmej ro ilo kumi in emōj kōmelele rej pād ilo joñan iiō eo edikłok renaaj kaorōk aer bōk mennin jibañ eo jān rinañinmej ro rerūttołok; im
- Rinañinmej ro rej pād ilo joñan iiō eo āinwōt im emōj an diktata aer elo jibañ enaaj !aptata aer maroñ kaorōk aer ebōk jibañ jān rinañinmej ro jet rej pād joñan wōt iiō eo im ediktata aer ioon jerata.

Waan joñak:

Innām bar !omṇak ewōr 10 rinañinmej ilo ICU kōn nañinmej in emmenono ko rej aikuj mejin in jibañ emmenono, bōtab ewōr wōt ruo kein jibañ in emmenono.

Ejjełok wāween ñan kōmaküt rinañinmej ro ñan bar juon aujpitōl, innām rej aikuj jinoe juon madmōdin ajej. Ilo iien etale in kakōlkōl eo jān kumi eo ej kaorōk

kōlaajrak, jilu iaan rinañinmej ro joñoul renaaj loe ewōr >90% in aer maroñ mour ñe aer deloñ aujpitō!. Innām renaaj liküt er ippān Kumi 1 im renaaj kaorōk ḡoktata aer ebōk kein jibañ in emmenono.

Ñan lale wōn iaan rinañinmej ro jilu ilo Kumi 1 rej kaorōk aer bōk ruo kein jibañ in emmenono ilo wāween kōtōbalbal in elōñ mennin aikuj ko, renaaj kōjerbal jimwe eo kōn joñan dettan rinañinmej eo. Ilo buñtōn in juon, kajojo dettan iiō ko an rinañinmej renaaj kamool im kōerbale ñan leļok rinañinmej eo ñan laajrak ko relōñ im emōj kōmeļele ḡoktaļok kōn joñan iiō. Rinañinmej A 16 iiō dettan im emōj loe epād ilo iien eo ej joñan ajri. Rinañinmej B 32 iiō dettan innām emōj liküt ñan joñan dettan jodikdik. Rinañinmej C 63 iiō im emōj leļok ñan kumi eo an rūtto. Ekkar ñan joñan iiō eo an, Rinañinmej A im B emaroñ loe juon mennin jibañ in kein emmenono kōnke repād ilo iien mour eo edikļok, im Rinañinmej C renaaj liküt ilo laajrakin et ko rej kattar.

Ilo waan joñak in, mennin aikuj ilo an ejjeļok kalijekļok ejab aikuj ñan ajej ilo iien in kōnke ejjeļok bar kein jibañ in emmenono ak jiae ko aikuj ilo iien emōj kōjerbal mennin aikuj ikijen joñan iiō.

C. Kakōlkōl jān Taktō, Juon Rijerbal eo ej Jerbal ilo lien Ewōr Jorrāān, Ewōr Wāween Elōñ ej Kōļapļok an Aikuj, im lien ko Ejjeļok Kalijekļok

Ilo wāween kōtōbalbal in elōñ mennin aikuj, kumi ko emōj kaorōk ḡoktata rej bar kōmmane ekkar ñan kakōlkōl eo jān taktō kōn joñan aer maroñ mour (ñan waan joñak, elaññe rinañinmej eo enaaj $\geq 90\%$ ak $\leq 10\%$ joñan an maroñ mour ilo an deloñ aujpitō!). Aorōk eo ej leļok ñan rinañinmej ro eļapļok aer maroñ mour.

Aorōk eo eļapļok ej leļok ñan rinañinmej ro juon wōt aer kakōlkōl im rejab kōtōprak mennin aikuj eo āinwōt juon rijerbal eo ej jerbal ilo iien ewōr jorrāān ak ewōr wāween elōñ ej kōļapļok an aikuj. Āliktata, mennin aikuj ñan ejjeļok kalijekļok rej kōjerbal āinwōt erup jebo elaññe aikuj. Lale peij 11-14 ñan tibdikin meļele ko ikijen juon rijerbal eo ej jerbal ilo iien ewōr jorrāān im ewōr wāween elōñ ej kōļapļok an aikuj. Lale Tebōl 3 ñan bōk kōmeļele ļapļok kōn buñtōn kein.

Tebōl 3. Waan joñak in buñtōn im bōnbōn in kaorōk kakōlkōl jān taktō, rijerbal eo ej jerbal ilo idīñ iien, ewōr wāween elōñ ej kōļapļok an aikuj, im iien ko ejjeļok kalijkļok ilo wāween kōtōbalbal in elōñ mennin aikuj

Buñtōn 1: Kakōlkōl jān taktō	Kalikkar rinañinmej ediktata uwōta in aer maroñ mej ($\geq 90\%$ aer maroñ mour ñe aer deloñ aujpitōl). Lełok ñan Kumi 1.
Buñtōn 2: Ewōr wāween elōñ ej kōlapłok an aikuj	Kaorōk jabdewōt rinañinmej ilo Kumi 1 im emōj lōmṇak ewōr wāween elōñ ej kōlapłok an aikuj.
Buñtōn 3: Juon rijerbal eo ej jerbal ilo iien ewōr jorrāān	Kaorōk jabdewōt rijerbal ej kobałok ilo Kumi 1 im rej kōtōprak melele eo an juon rijerbal eo ej jerbal ilo iien ewōr jorrāān.
Buñtōn 4: lien ko ejjełok kalijekłok	Erup jebo: Lale bōnbōn in jerata eo ñan kajojo rinañinmej ekkar ñan laajrakin melele kōn jerata ñan jikin eo rej jokwe. Lełok iien ko jet ejjełok kalijekłok rej lale rinañinmej ekkar ñan joñan aer jerata, joñan likjab (āinwōt an joñjoñ kōn laajrakin melele ko ikijen likjab). Kadedełok ḡadmod eo ej kaju Jadetak an joñjoñ (kankan et) kōjerbal software eo ewōr ñan lale wōn eo ej bōk mennin jibañ eo.
Aliji	Aliji Buñtōn 1-4 tokālik ñan kajojo kumi juon wōt aer kakōlkōl elaññe ebwe joñan mennin jibañ. Lale waan joñak eo ilał.

Melele kōn wōn ro rej kaorōk ilo wāween kōtōbalbal in:

- Rinañinmej ro eļapłok ak joñan wōt 90% in aer maroñ mour ñe aer deloñ aujpitōl ekkar ñan kakōlkōl eo an taktō renaaj armej ro ḡoktata ilo kumi eo aer ñan aer bōk mennin jibañ eo rej aikiji;
- Rinañinmej ro ilo kumi in kakōlkōl eo im ewōr aer jerbal ej kōtōprak mennin aikuj ko ikijen rijerbal eo ej jerbal ilo idīñ iien ak ewōr wāween elōñ ej kōlapłok an aikuj im enaaj ae eo rej kaorōk an bōk kein jibañ eo tokālik; im
- Rinañinmej ro rej kaorōk ikijen ejja jerbal im eļaptata aer jerata renaaj ḡaptata joñan aer kaorōk imaan rinañinmej ro jet kōn ejja kakōlkōl im jerbal eo ikijen kaorōk im ediktata joñan aer ioon jerata.

Waan joñak:

Innām bar ḥōmṇak wōr 10 rinañinmej ro ilo auppitōl eo kōn nañinmej in emmenono ko rej aikuj mejin in jibañ emmenono, bōtab ewōr wōt ruo kein emmenono. Ilo iien etale in kakōlkōl eo jān kumi eo ej kaorōk kōlaajrak, jilu iaan rinañinmej ro joñoul renaaj loe ewōr >90% in aer maroñ mour ñe aer deloñ auppitōl. Innām renaaj likūt er ilo kumi eo rej kaorōk mōktata ñan aer bōke juon kein jibañ in emmenono.

Ñan aer maroñ lale wōn iaan rinañinmej ro jilu rej pād ilo kumi eo rej kaorōk mōktata (ekkar ñan kakōlkōl eo kōn aer maroñ mour ñe aer deloñ auppitōl) rej kaorōk aer bōk kein jibañ in emmenono ko ruo, innām renaaj kōjerbal mennin aikuj ko ikijen ewōr wāween elōñ ej kōlapłok an aikuj. Ilo buñtōn in, kajojo jerbal an rinañinmej rej kamool emōj loe elaññe emaroñ ewōr wāween elōñ ej kōlapłok an aikuj. Rinañinmej C ej kōtōprak kōmelele eo ekkar ñan jerbal eo an āinwōt juon nōōj ej lale rinañinmej ro ekauwōtata nañinmej ko aer. Rinañinmej in emaroñ mōkajłok an mour elaññe enaaj bōke kein jibañ in emmenono eo, innām emōj kamool an kōtōprak mennin aikuj eo iumwin ewōr wāween elōñ ej kōlapłok an aikuj im ej armej eo mōktata ñan an bōke juon kein jibañ in emmenono. Jerbal eo an rinañinmej A im rinañinmej B emōj bar kamool. Ejjełok iaan rinañinmej rein rej kōtōprak mennin aikuj eo ikijen ewōr wāween elōñ ej kōlapłok an aikuj. Bōtab, Rinañinmej B ejab kōtōprak mennin aikuj eo āinwōt juon rijerbal eo ej jerbal ilo iien jorrāān ekkar ñan jerbal eo ñan ettōr wa im ektak armej ro ilōbwilej. Innām, rinañinmej B enaaj kaorōk an bōk kein jibañ in emmenono eo koba ippān Rinañinmej C. Rinañinmej A ejjełok an jerbal eo ej kaorōk jān an wōr wāween elōñ ej kōlapłok an aikuj ak mennin aikuj ko ikijen jerbal eo ej jerbal ilo idīñ iien im renaaj likūt etan ilo laajrakin et ko rej kattar.

Ilo waan joñak in, mennin aikuj ko ikijen iien ejjełok kalijekłok ejab aikuj ñan ajej ilo iien in kōnke emaat kein emmenono im ejab aikuj rup jebo eo ilo iien emōj kar kōjerbal mennin aikuj eo mōktalok.